

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

Tractatus de erroribus Pelagianorum, de gratia, de iustificatione & merito,
de virtutibus theologicis & quatuor cardinalibus, ac de ineffabili mysterio
incarnationis

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniae Agrippinae, 1671

Digressio utilis & jucunda

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77177](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77177)

& sanguis, nullo modo per manducationem & potationem atteritur, alteratur, aut corrumpitur: *Inuitavit seruas* (inquit Augustinus loco citato) & preparavit eis cibum seipsum; quis audeat manducare Dominum suum? & tamen ait, *Qui manducat me, vivet propter me*. Quando Christus manducatur, vita manducatur, nec occiditur ut manducetur, sed mortuos vivificat: quando manducatur, reficit; sed non deficit. Non ergo timeamus, fratres, manducare istum panem, ne forte finiamus eum, & postea quod manducetur non inveniamus: manducatur Christus, vivit manducatus, quia resurrexit occisus. Adde insuper per manducationem & potationem corpus & sanguinem Christi in substantiam ipsorum sumentium non convertitur, quin imo eos potius, cum sit majoris virtutis, ad se convertere, ut eleganter ostendit idem Augustinus lib. 7. Confessionum cap. 10. ubi loquens in persona Christi, ait: *Cibus ego sum grandium, cresce & manducabis me: nec tu me mutabis in te, sicut cibum carnis tue, sed tu mutaberis in me*, spiritualiter scilicet; reddit enim Eucharistia homines in affectu Deo simillimos, & veluti Deiformes, juxta illud magni Leonis serm. 15. de Passione: *Non aliud agit participatio corporis & sanguinis Christi, quam ut in id quod sumimus transcamus*: quod certe valde mirabile est, & maximum divinæ virtutis argumentum. Sed de hoc fusè in Tractatu de Eucharistia.

Disp. I
proo-
anali.

236. Objicies quartò: Si mysteria nostræ fidei essent evidenter credibilia, nemo sanæ mentis posset illa rejicere, & contrarium illis judicare, quòd quidem non videtur quod aliquis possit non assentire ei quod evidenter cognoscit, & judicat esse credibile, seu fide dignum: At hoc est contra experientiam: Ergo mysteria nostræ fidei non sunt evidenter credibilia.

237. Respondeo negando sequelam Majoris: licet enim mysteria nostræ fidei sint evidenter credibilia, multi tamen sunt quibus ea non bene proponuntur, & multi eorum quibus bene proponuntur, non ea bene expendunt, sed intellectum avertunt ab examine, & diligenti eorum consideratione, convertuntque ad alia opposita, victi difficultate quæ occurrit in credendis sigillatim mysteriis particularibus, de se arduis plerumque, & non modò intellectui difficilibus, verum etiam sensui, seu vitæ carnali repugnantibus. Quare metu captivitatis moleste in obsequium fidei, & horrore obligationis ad vitam austeriorem, vel examen refugunt, vel motivorum vim debilitare conantur, atque evidentiam antea sibi notam, & satis apparentem, oppositis ratiunculis obscurare, & intellectum in assensum contrarium tandem inducere; similes illis, qui amorem finis antea expectati abijciunt, victi horrore difficultatis alicujus medii necessarii. Adde quod in penam peccatorum præcedentium Deus nonnunquam denegat infidelibus auxilia efficacia, quibus intellectus eorum applicetur ad percipiendam evidentiam credibilitatis mysteriorum nostræ fidei, juxta illud 2. ad Corinth. 4. *Deus hujus sæculi excæcavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio Evangelii gloriæ Christi*.

DIGRESSIO

utilis & jucunda.

De præcipuis credibilitatis nostræ fidei argumentis.

DE his fusè & eleganter differunt plures ex SS. Patribus, Tertullianus in Apologetico, & in libro ad Scapulam; Justinus Martyr in utraque Apologia, altera ad Antoninum Pium, altera ad Senatum Romanum; Chrysostomus homilia quod Christus sit Deus; Augustinus libro de utilitate credendi, ad finem libri, libro contra Epistolam fundamenti cap. 4. lib. 1. de civitate cap. 21. usque ad 23. & lib. 22. a capite 5. usque ad 10. Eusebius toto serè opere de præparatione Evangelica, sicut & altero de demonstratione similiter Evangelica; Arnobius lib. 8. contra Gentes; & Vincencius Lyrinensis in suo communitorio. Inter Recentiores verò elegantissimè & locupletissimè de his scribunt Hieronymus Savanorola lib. 2. de Triumpho Crucis, & in alio libro cui titulus est, *Solatio itineris mei*; Granatenfis in Catechismo parte 2. cap. 3. & sequentibus; Marcellus Ficinus in libro de Religione Christiana; Bosius duobus tomis de signis Ecclesiæ; Ludovicus Vives, quinque libris de veritate fidei Christianæ; Spiritus Roterus, Ordinis Prædicatorum, & plures alii. Ex Scholasticis autem D. Thomas 1. contra Gentes cap. 6. & ibi Ferrariensis; Michael Medina lib. 2. de recta fide in Deum; Bellarminus lib. 4. de Ecclesiâ; Valentia quæst. 1. de fide, puncto 4. quem Turrianus serè descripsit Bartholomæus Medina quæst. 3. introductoria in 3. p. D. Thomæ; & Joannes à S. Thoma tomo 1. in 1. p. tota disp. 1.

Quæ illi fusè, & lato calamo scripserunt, nos brevitate studentes, breviter & succincte exponemus, omniaque credibilitatis nostræ fidei motiva seu argumenta quæ innumera sunt, ad duodecim præcipua reducemus, quæ sunt veluti duodecim stellæ, quibus præfulget mystica illa corona Ecclesiæ, de qua dicitur Apoc. 12. *Signum magnum apparuit in celo, mulier amicta sole, & in capite eius corona stellarum duodecim*.

S. I.

Antiquitas fidei nostræ, primum credibilitatis eius argumentum.

HOc argumentum magni ponderis est, potestque sic breviter proponi. Fides nostræ antiquissima est: Ergo mendax & falsa esse non potest. Consequentia legitima est: ut enim egregie discurret Tertullianus in libro de præscriptionibus, cum mendacium sit semper veritate posterius (illud enim verè & formaliter appellatur mendacium, quod à vero jam posito deficit & declinat) si nostra Religio antiquissima sit, & omnem aliam præcedat, necessariò sequitur eam mendacem & falsam esse non posse. Antecedens verò probatur primò: quia fides nostræ ab ipso mundi nascentis exordio fuit primo parenti tradita: ipsum enim in fidei mysteriis fuisse instructum, Deo ipso præceptore, Sap. 10. insinuat, eum dicitur: *Hæc illum qui primus formatus est à Deo pater orbis terrarum, cum solus esset creatus, custodi-*

et, & eduxit illam à delicto suo, & dedit illi vir-
tutem continentis omnia. Primus patens à Deo sic
instructus, filios suos docuit, eademque fides per-
manit usque ad Noë, cui successit Abraham,
quem Ecclesia in Pontificali, seminarium fidei no-
stra appellat, & sic successivè per Patriarcharum
ministerium usque ad Moysen pervenit: & ab illo
usque ad Christum.

Secundo probatur idem Antecedens: Scriptura
Sacra, in qua fides nostra continetur, antiquissima
est, ut docet Iustinus in Parennetico, ubi demon-
strat Moysen fuisse antiquissimum omnium Scri-
ptorum, & Græcos Scriptores non nisi longo tem-
pore post captam & everfam Jerusalem ab Ase-
ryus cepisse, quod tamen tempus multis sæculis
anteceffit Moyses. Idem asserit Tertullianus in
Apologetico cap. 18. ubi sic Romanos alloquitur:
*Quam primam instrumentis & litteris auctoritatem
sanctam antiquitas vendicat, quid Sacra hæc Scri-
ptura antiquitas, quæ omnes Gentilium libros sæcu-
lariorum præcedit? Moyses enim, qui Pentateuchum scripsit,
et antiquissimos quoque Poetas & Scriptores prævenit;
ceteri quoque Prophetæ, et Moysi posthumani, ex-
tremissimi tamen eorum, non retrofiores deprehen-
duntur: primoribus vestris (O Romani) sapientibus,
& legibus, & historicis. Fides ergo nostra per an-
tiqua est, & omnem hæresim præcedit: unde cum
ille qui prior est tempore, potior sit jure, ut habe-
atur de regulis juris in 6. regulâ 54. potior est con-
dicio Catholicorum, ab antiquo possidentium,
quam hæreticorum, noviter supervenientium, ad
quos proinde cum eodem Tertulliano libro de
prescriptis capite 37. merito dicendum est: Qui
quis? Quando & unde venit? Quid in meo agit
nomen? Quo denique Marcion iure sybam meam
calo? Quæ licentia? Valentinus, fontes meos trans-
versos? Quæ potestate, Appelles, limites meos com-
moveri? Mea est possessio: quid hic ceteri ad volun-
tatem vestram seminatis, & pascitis? Mea est pos-
sessio, ubi possideo, prior possideo, habeo origines
pauca ab ipsius auctoribus quorum sunt res. Ego sum
hæc appolatorum: sicut caverunt testamento suo,
sicut fides commiserunt, sicut adiuraverunt, ita te-
nent. Vas certe exheredaverunt semper, & abdicave-
runt, ut extraneos, ut inimicos.*

§. II.

Veritas, Sanctitas, & vis ac efficacia fidei nostræ,
secundum credibilitatis eius argumentum.

Hæc tria motiva seu argumenta insinuat Pro-
pheta Regius Psal. 18. dum ait: *Lex Domini
immaculata, convertens animas, iudicia Domini
vera*: nam per hæc posteriora verba, fidei nostræ
veritas, per priora verò ejus puritas, seu sanctitas,
scribitur quam habet ad convertendas animas, de-
claratur, ut docet Divus Thomas in expositione
supra Psal. ubi ait quod hæc verba ponuntur ad
differentiam legis humanæ, in qua quædam illicita
tolerantur, sicut usura & prostibula, non enim
potest omnia corrigere; lex verò Domini est om-
nino immaculata, id est, omnia mala & peccata
excludens, quia nullum permittit, vel tolerat
peccatum, sed docet quodlibet peccatum morta-
le, etiam in corde tantum commissum, poenâ æter-
nâ puniri, & quodlibet veniale poenâ temporali:
unde fides nostrâ nō invaluit in mundo, mala ali-
qua permittendo, vel delicias promittendo, sicut
lex Mahumeti, & plurium aliorum infidelium,
sed resistendo appetitui temporalium, & ab his
presensibus averrendo, & solam rationem sequen-

Tom. IV.

do; quod est evidens signum veritatis illius. Et e-
hoc sequitur, quod illa non solum sit immaculata,
sed etiam convertens animas, quia non tantum or-
dinat de actibus exterioribus, sicut lex humana,
sed etiam de interioribus: præcipitur enim Matth.
5. non solum non occidere, sed etiam non irasci;
non solum non adulterari, sed neque videre mu-
liera ad concupiscendum, & alia similia. Tres
ergo illæ fidei Christianæ dotes & excellentiæ,
nimirum veritas, sanctitas, & vis, seu efficacia,
paulò satius hic expendendæ sunt, quia ex his su-
mitur evidens credibilitatis ejus argumentum.

Primò igitur Christianissimo fidem conciliat
doctrinæ quam profitemur veritas: nihil enim
est in tota doctrina Christiana, quod ratio falsum
esse ostendat; imò consonum sibi non judicet,
pensatis omnibus: ita ut ratio; si eam sequamur,
miretur tam sublimia de Deo sensa, de animo-
rum immortalitate, de fine ultimo, de mediis ad
ipsum consequendum institutis, de virtutibus &
vitiis, de bonorum operum premio, & peccato-
rum poenis, & aliis quæ ad Dei cultum, & ad
omnem virtutem, morumque eximiam sanctita-
tem, vehementer impellunt; miretur etiam De-
calogi æquitatem, amorem erga hostes conjugii
fidelitatem, adque id genus, quæ naturali lu-
mine facilius attingi possunt. Nullus est etiam
excogitabilis altior sensus, & omni sapientiæ con-
formior, de Deo, ejusque perfectionibus, quàm
is quem tradit doctrina Catholica: omnia enim
quæ de ipso credenda proponit, plurimum com-
mendant ipsius excellentiam in essendi majestate
ipsius omnipotentiam in operandi virtute, ejus
sapientiam & providentiam in mundi gubernatione,
ejus bonitatem & liberalitatem in bono-
rum & præmiorum distributione ejus justitiam
& æquitatem in severa delictorum punitione, &
denique infinitam ejus sanctitatem in morum re-
ctitudine & puritate: quod certè evidens argu-
mentum est, talem doctrinam esse à Deo, &
spiritu veritatis profectam; nam spiritus mendax
& fallax; utpote à Deo alienissimus, non fa-
ret summa illi de Deo æstimationi: unde super-
stitiones ethnicæ, quia demonem authorem ha-
bebant, vilissimum habuere de Deo conceptum &
æstimatione. Item quæcumque doctrina Christi-
ana tradit, quæ ratio vel experientia possunt discu-
tere, reperta sunt vera, ut de mundi dispositio-
ne, & creatione, animorum immortalitate, &
aliis. Si verò quædam proponit de Deo, humani
intellectus captem superantia, ut Trinitatē Per-
sonarum divinarum, Verbi incarnationem, &
alia quædam mysteria, ratio ipsa judicat æquum
esse sentire de Deo supra rationem, & soli Deo
de se credere, qui solus se novit, ut bellè ait Hila-
rius. Denique manifestum veritatis nostræ fidei
argumentum est, quod cum Scriptura Sacra de re-
bus ferè omnibus, non solum supernaturalibus &
divinis, sed etiam naturalibus, moralibus, & huma-
nis differat, nunquam à verò aberraverit, & nihil
sit quod Adversarii unquam potuerint convincere
mendacii. docet enim reliquorum omnium Scrip-
torum experientia, in multiloquio nō deesse pec-
catum, esseque supra naturæ vires, omnes verita-
tes tam speculativas quàm practicas, tam superna-
turales quàm naturales, assequi. Unde cum Ter-
tulliano concludendum est: *Veritatem sæculo ope-
rosissimam, Philosophi affectant, possident Christia-
ni; vel cum Pico Mirandulano dicendum: Veri-
tatem Philosophia querit, Theologia invenit, Religio
possidet. Adamus cum Irenæo: Non oportet apud
alios*

Gg iij

Libro 3.
cap. 4.

alios querere veritatem, quam facile est ab Ecclesia sumere, cum Apostoli quasi in depositarium, dices, plenissime in ea contulerint omnia que sunt veritatis, ut omnis eorumque velit, sumat ex ea potum vite: hæc enim vita introitus, omnes autem vires sunt & larrones, propter quod oportet devitare quidem illos; quæ verò sunt Ecclesie, cum magna diligentia servare, & apprehendere veritatis traditionem.

243

Sanctitas verò Christianæ doctrinæ in eo apparet, quod nulla est levis offensio contra Deum, vel proximum, aut propriam honestatem, quam non contemnet; nullum pietatis aut virtutis officium, quod non commendat: nullus modo amandi Deum excellentior eo quem tradit, ex toto corde, totâ animâ, totis viribus; nullus finis præfatus eo ad quem dirigit; nullum medium necessarium ad illum assequendum; cuius notitiam & usum non doceat; nullum motivum efficacius vitam piæ & sanctæ instituendam, iis quæ suggerit, sive ex Dei curâ cernentis præsentia, sive ex iudicio futuro, sive ex aliis capitibus: nullis denique efficacioribus mediis mens humana compelli potest ad omnem religionem erga Deum, & charitatem erga proximum, quàm iis quæ doctrina Catholica tradit. Hæc est quod admirabiles & quasi cælestes homines videntur, etiam infidelibus, & videntur hi, qui huic cælesti & purissimæ doctrinæ conformem vitam agunt. Iru Paulus ad Philippenses 2. de primis Christianis affirmat, eos in medio Gentilium lucere, sicut luminaria in mundo. Sic de S. Luciano martyre refert Metaphrastes in ejus vita, Ethnicos solo ejus conspectu ad fidem Christi fuisse conversos. Et Athanasius de S. Antonio scribit in ejus vita, quamvis latere maxime cuperet, & satageret, orbis tamen universi oculos ad se convertisse, admirabili sanctitate vite. Et de S. Hilario idem testatur Hieronymus; de Simeone Stilite Theodoretus, & de Martino Sulpitius. Item D. Chrysostomus homil. de recta vita, Et unius Christiani modesti aspectu, facilius converti Ethnicos, quàm aspectu cœli & terræ. Hanc denique Ecclesiæ sanctitatem demonstrant infinita propemodum Monachorum agmina, & innumera Religionis & Ordines, non ad alium finem instituti, nisi ad divinum cultum, & proximorum salutem promovendam, & ad amulandum in terris perpetuam & indissolubilem unionem, quam cum Deo clarè viso Beati habent in cælis. Unde cum Eudoxia Theodosii junioris conjux, Jerusalem venisset, ut sacra loca inviseret, & vidisset innumera fere monasteria, inter se vicina, quibus præerat Euthimius Abbas, præ admiratione exclamavit. Quam pulchra sunt tentoria tua ô Jacob, habitationes tue ô Israël! Numer. 24. Demum in ejusdem veritatis confirmationem adduci potest testimonium Plinii junioris, qui de Christianis ad Imperatorem Trajanum scribens: Præter obstinationem non sacrificandi (nempe falsis diis) nihil in illis cõperisse testatur, quàm cæcis antelucanos ad canendum Christo & Deo, & ad considerandum disciplinam: homicidium, adulterium, fraudem, perfidiam, & cetera scelera prohibentes, ut refert Tertullianus in Apologetico cap. 2.

244

Tertia qualitas doctrinæ Christianæ, nimirum vis & efficacia, elucet in eo quod homines à summa impietate ad summam pietatē traducit, ut de Thessalonicensibus scribit Paulus 1. ad Thessal. 1. idque tam promptè & celeriter, ut meritò dicere

A possimus, quod unius anni prædicatio Evangelica, plus attulit virtutis & justitiæ in mundum, quàm omnium Philosophorum scholæ omnibus sæculis efficere potuissent. Quare à Propheta Regio (ut supra annotavimus) lex Domini non solum immaculata, sed etiam convertens animas appellatur, nempe quia miram habet vim & efficaciam ad convertendas animas, & ad prævios hominum mores corrigendos. Unde pulchre Lactantius lib. 2. cap. 25. Dei præcepta, quæ & simplicia & vera sunt, quantum valeant in animis hominum, quotidiana experimenta demonstrant. Da mihi virum qui sit iracundus, maledicus, effrenatus, paucissimis Dei verbis tam placidum quam ovem reddam. Da cupidum, avarum, tenacem; iam tibi cito liberalem dabo, & pecuniam plenis manibus largierem. Da timidum doloris ac maiorem; iam cruce & igne, periculum & tantum contemnet: Da libidinosum, adulterum, concubinum; iam sobrium, castum, continentem videbis. Da crudellem, & sanguinem appetentem; iam in veram elementiam furor ille mutabitur. Da iniustum, insipientem, peccatorem; continuo & æquus, & prudens, & innocens erit; tanta enim divina sapientia vis est, ut in hominis pectus infusa, delictorum sulcitiam uno semel impetu expellat.

Dicent forte Gentiles, repentinas illas morum mutationes apud suos extitisse, ut de Polemone fertur, qui cum vitam flagitiosissimam duceret, scholam Xenocratis, de virtutis excellentia & pulchritudine differentis, ingressus, repente in virum alterum mutatus est. Sed respondetur primò in moribus Gentilium nunquam fuisse perfectam mutationem: nam etsi variis virtutibus nonnunquam præditi fuerint, semper tamen vitio aliquo, si non palam, saltem clanculum, laborarunt, ut de Socrate, Platone, & Aristotele, Philosophorum Principibus, notum est. Secundo si quæ mutationes repetinæ in eis existerint; fuerunt rarissimæ, & fortè unum aut alterum ad emendationem vite prioris Philosophia Paganorum induxit, ubi fides Evangelica in finitum omnis ætatis, sexus, conditionis, generis, à summa impietate, & vivendi licentia, ad summam pietatem, & morum puritatem & sanctitatem traduxit. Tertiò Philosophia ethnica nonnullos divitiarum & voluptatum contemptum edocuit: sed fides Evangelica Christianos edocet mundi, & sui contemptum, qui longè difficilior est; humilitatem cordis, amorem crucis, & dilectionem inimicorum, quæ ut docet Tertullianus lib. ad Scapulam, cap. 1. est veluti proprius Christianorum character, eos à Gentilibus & Judæis discernens: tubemur (inquit) inimicos diligere, ut hæc sit perfecta & propria bonitas nostra, non communis: amicos enim diligere, omnium est; inimicos autem, solum Christianorum.

E

§. III

Modus admirabilis, quo in mundum fides Christiana inducta & propagata est, tertium creditur eius argumentum.

Pura in hoc argumento continentur admiratione dignissima, & quæ fidei nostræ propagatione, opus esse duntaxat divinæ virtutis manifestè demonstrant. Primum est promptitudo seu celeritas, quæ Christi fides per totum fere mundum introducta & diffusa est: nam Paulus ad Coloss. 1. ait jam suo tempore fidem Christi fructificasse in universo mundo, & Justinus Martyr, qui vixit initio secundi sæculi, in Dialogo cum Triphone ait

spatio, universam idololatriam toto Romano Imperio expulerunt, non quidem propositis poenis, sed Christianam vivendi rationem permissam. Contra verò pluribus seculis, nec maximorum Imperatorum favores, nec gravissima supplicia, nec favæ leges, nec infamiae notæ, nec certæ proscriptioes, nec cetera id genus, quæ in Christianos quasi in sacrilegos exerceri solebant, Christianam Religionem labefactarunt: Sed inter has persecutiones, velut rupes in mediis fluctibus stetit firmissima, & quadam veluti antiperistasi, unde quaque obfessa, oppressaque palma in modum erexit sese, & vegetior, potentior, augustiniorque effecta est.

*Alciat.
emblem.
mat. 36.*

Nititur in pondus palma, & consurgit in altum.

Quo magis & premitur, hoc magis tollit onus.

Secundum motum petitur ex ejus incrementis: nam tantum abest quod ex Ecclesiæ persecutionibus, quæ trecentis annis & amplius duraverunt, numerus Christianorum fuerit propterea diminutus, quin potius ex illis maximum incrementum habuit, ut constat ex historia tam prophana, quam sacra. Unde pulchrè Tertullianus & vere, sub finem Apologeticæ sanguinem Martyrum vocat *semen Christianorum*, tyrannosque ea propter ad eos magis cedere dum provocat istis verbis: *Hoc agite boni fides, cruciate, torquente, atterite nos: plures efficitur, quoties metimur à vobis; exquisitor quæque crudelitas vestra, illecebra est magis sectæ.* Hinc etiam S. Justinus, in Dialogo contra Triphonem, Ecclesiam viti comparat, quæ ipsa sui amputatione uberius redditur: *Non secus ac vinea (inquit) putatione, ita crescit Ecclesia persecutionibus.* Similiter S. Leo ferm. 1. de Petro & Paulo eam comparat agricolatissimo, in quo grana quæ singula cadunt, multiplicata renascuntur. Idem Salvianus lib. de provid. hanc ait esse Christianæ vitæ rationem, ut inter ipsas persecutiones incrementum suscipiat, & inter prospera marcescat. Denique D. Hilarius lib. 4. de Trinit. in hanc rem bellissimè ait: *Sicut olim crescentius diluvii fluctibus, arca sublimius ferebatur, & tandem procellarum victrix requievit super montes Armenia: non dispari modo Ecclesia, dum exercetur, floret; dum opprimitur, crescit; dum contemnitur, proficit; dum caditur, vincit.* In hujus veritatis confirmationem refert Zonaras in vita Diocletiani, eum Mediolani in Occidente, & Maximinum, ejus in Imperio socium, Nicomediæ in Oriente, in Imperio sponte se abdicasse, quod non possent suis cadibus & tormentis Christianos extinguere, quin imò eos in dies incrementum maximum suscipere suis oculis intuerentur. Cui consonat id quod nostris temporibus in Japonia de Christianis Martyribus pronuntiasse fertur Tyrannus Imperator: *Frustra in eos seviri, è quorum cineribus plures in dies exurgunt.*

S. V.

Infelix exitus eorum, qui fidem nostram oppugnant, quantum creditur eius argumentum.

249. **C**um falsæ doctrinæ impugnatio, gratissimum Deo, quæ sit prima veritas, sit obsequium, dignum proinde laude & præmio, verisimillimum est illius Religionis falsa non esse dogmata, sed vera, cujus hostes & impugnatores gravissimis à Deo in hoc mundo fuere multati suppliciis: unde non leve sumitur credituræ nostræ fidei argumentum ex infelici exitu

A eorum, qui eam oppugnaverunt, qui exploratissimus est. Nero enim mortem sibi concivit, dicens: *Turpius vixi, turpius morior.* Dominus à domesticis septem vulneribus confosus occubuit. Trajanus paralysi & hydropisi, vel juxta Dionem, veneno sublati sunt. Adrianus nimio sanguinis fluxu exhaustus, sanguinis effusio penam in sanguine solvit. Antoninus appoplexiæ mortuus est, cum triduo mutus jacuisset. Severus podagra impatiens, venenum hausit. Maximinus cum filio, à militibus discerptus est, exclamantibus, ex pessimo cane ne catulum quidem relinquendum esse. Decius vix biennio potius Imperio, hiatu terræ absorptus est. Gallus & Volusianus adversus Æmilianum proficiscentes, à militibus perempti sunt. Diocletianus post varias aggritudines, tabe & infania correptus est, cum videret se Christianum nomen extinguere non posse. Maximianus verò, cum vellet imperium, à quo sponte se abdicaverat, resumere, ejus insidias Constantino detectis, laqueo sibi vitam eripuit. Denique nullus est qui vindictam à Deo de Judæis Christiicidis, & primis fidei nostræ persecutoribus, ignoret: illi enim ab eo tempore, quo morti ab eis traditus est Christus, per totum mundum vagantur, & transeunt de gente in gentem, & de regno ad populum alterum, juxta Prophetarum suorum vaticinia, sine Duce, sine Judice, sine Templo, sine Sacerdotio, & ne unum quidem terræ cespitem possident, omnium ludibrio & contemptui expositi sunt, & innumeras calamitates patiuntur, quæ juxta Danielis vaticinium in æternum perseverabunt. Quod certè evidens argumentum est, fidem nostram esse verissimam, & Christum, ejus authorem & consummatorem, esse verum Deum: si enim verus Deus non esset, ut ipse dicebat, subindeque falsam tradidisset doctrinam, dubium non est, quin Judæi eum interficiendo, qui usque ad impie gloriam divinam ad se transfunderet, magnum & gravissimum Deo præstitissent obsequium: unde divina bonitati non videtur consentaneum, quod post illud facinus Gens illa tam multis, tam diuturnis, & tam magnis calamitatibus vexetur, quin potius videatur quodlibet aliud scelus ab eis commissum, ob unicam illam actionem remittendum fuisse: maxime cum (ut arguit D. Chrysostomus, Oratio 3. adversus Judæos) olim Deus poenas eorum idololatriæ debitas omnino remiserit, propter mortem unius qui legem transgressus fuerat Phinees eorum duce illatam. Si Phinees (inquit) unico perempto homine, perempto homine, totam multitudinem adversus populum placavit, tamque multos homines eripuit ab ira divina unius hominis cedes, multo magis hæc vobis oportuit accidere, si legis transgressor erat quem vos crucifixistis. Cur igitur quasi Phinees, viro legis transgressore perempto, iustus habitus est, & sacerdotio honoratus; vos autem cum in Crucem egeritis virum impostorem, ut dicitis, non modo non inde fertis laudem & honorem, verum etiam acerbiora patimini, quam cum filios vestros mactaretis? An non istud perspicuum est, etiam vehementer tardis & hebetibus, quod postea quam adversus Salvatorem, ac Principem orbis impie egistis, talis sit de vobis sumpta vindicta?

Nec solum Tyranni, qui in Ecclesiam ferro & igne saevierunt, sed etiam Hæresiarchæ, qui eam verbis & scriptis extinguere conati sunt, & quorum persecutio quodammodo fuit atrocior (ut enim ait Tertullianus: *Persecutio Martyrum, hæresis verò apostata fecit*, & Tyranni in corpora tantum,

heretici vero in animas multo pretiosiores
 fuerunt.) Hæresiarum, inquam, ferè omnes
 infelici exitu mortui sunt, ut præcipue videre
 est in Lutherana & Calviniana hæresis Secta-
 ris. Moniali jacens, repente mortuus est. Carol-
 us Bucer lecto de turbatus à Damone, effusus
 per cubiculum passim huc illuc visceribus, mul-
 tiusque cruciatibus exanimatus, expiravit. Zuin-
 glius in bello quod contra suos populares excita-
 vit, occubuit. De Calvino verò Beza scribit, ip-
 sum variis ante obitum morbis fuisse consump-
 tum, nempe phthisi, colicâ, asmate, calculo, poda-
 griâ, & emicrania. Addit Bolzeus constans esse,
 eo quoque morbi genere fuisse percussam, quo
 impius Christi hostis Hero les interitus es pedi-
 culatus, totum ejus corpus pervadens, & foedissi-
 mo ac virulentissimo ulcere corrodens. Refert
 præterea eum ob malevolentiam, sibi & iis qui
 eum circumstantibus ante mortem, gravem, Da-
 monibus invocatis, jurantem & blasphemantem
 misere expirasse. Imò quod diem atque horam
 decreta sit & exsecratus, quam unquam studiis
 & scripturibus impendisset. Mitto non minus
 horribiles aliorum Sectariorum exitus, qui do-
 ctam Ecclesiæ Romanæ oppugnaverunt, de qui-
 bus videri potest Erasmus Alberus lib. 2. contra
 Carolstantianos.

§. VI.

Prophetarum vaticinia, sextum credibilitatis
 nostra argumentum.

Hoc argumentum maximi ponderis est, &
 evidenter veritatem fidei nostræ suadet :
 unde Christus ipse ad Scripturas Prophetarum,
 Judæos incredulos merito provocabat, Joan. 5.
 Scrutamini Scripturas, quia testimonium perhibent de
 me. Et paulo post : Si Moysi crederet, utique
 crederet & mihi. Et ad Romanos 1. fatetur Apo-
 stolus se esse segregatum in Evangelium, quod
 Deus ante promiserat per Prophetas. Item D.
 Petrus Epist. 2. cap. 1. postquam narravit myste-
 rium Transfigurationis, cujus ipse testis oculus
 extiterat, audieratque vocem illam de Cælo de-
 lapsum à magnifica gloria, attestantem Christi
 Divinitati & doctrinæ : Hic est Filius meus dile-
 ctus, in quo mihi complacui, ipsum audite, addit :
 Et habemus firmiter Prophetarum sermonem, cui
 bene factis attendentes tanquam lucerna lucenti in
 caliginoso loco. Quod eo fine addit, ut rectè ex-
 pendit. D. Augustinus serm. 27. de verbis Apo-
 stolici cap. 4. quia ad probandam Christi Divini-
 tatem, & veritatem ejus doctrinæ, firmiter erat ar-
 gumentum, quod ex Prophetis, de illis & verò
 Messia predictis, fumebatur. Sunt enim (inquit)
 homines infideles, qui sic detrahunt Christo, ut di-
 cant eum magicis artibus fecisse quod fecit : ut Ju-
 dei illi qui dicebant, in Beelzebub, Principe
 Daemoniorum, ejicit demonia, Luc. 11.) Possunt
 ergo infideles delatari de Cælo vocem, per illicitas cu-
 riositates ad magicas artes referre : sed Propheta an-
 tea fuerunt. Nondum erat homo Christus, quando
 missi Prophetas. Si ergo magis artibus fecit ut cole-
 retur mortuus, nunquid erat magus antequam natus ?
 Hoc præmissis, sic arguo.

Nullus potest certò, infallibiliter, in particu-
 lari, & cum omnibus circumstantiis, multò ante
 prædicere futura contingentia, nisi Divino Spiritu
 afflatus sit, juxta illud Isaia, Annuntiate qua
 Tom. IV.

ventura sunt, & dicemus quia dñi estis vos; & istud
 Tertulliani in Apolog. cap. 20. Idonum, opinor,
 testimonium Divinitatis, veritas divinationis : quare
 in Tractatu de Angelis ostendimus, quod nec
 ipsi etiam Angeli futura contingentia, seu libera, Disp. 9.
 naturaliter cognoscere possunt : Atqui Prophe- art. 4.
 tæ veteris Testamenti, multa ante sæcula, omnia
 ferè quæ ad Incarnationem, Nativitatem, Passio-
 nem, Resurrectionem, & Ascensionem Christi,
 aliaque ejus mysteria spectant, prædixerunt in
 particulari, quoad singulas illorum circumstan-
 tias : Ergo Spiritu Dei afflati scripserunt, ac pro-
 inde nostra religio ab iis prænuntiata non aliun-
 de quàm a Deo profecta est. Major & Conse-
 quentia patent : Minor verò suadet, expenden-
 do singula Prophetarum vaticinia, quibus præ-
 dicta mysteria prænuntiaverunt.

In annatio ergo Verbi Divini Baruch. 3. præ-
 dicta est : In terris visus est, & cum hominibus
 conversatus est. Nativitas ejus ex Virgine Isaia 7.
 Ecce Virgo concipiet, & pariet filium. Locus Na-
 tivitatis Michea 5. Et tu Bethleem Ephrata par-
 vulus es in millibus Juda : ex te mihi egreditur qui
 sit dominator in Israel. Ejus prædicatio Isaia 61.
 Spiritus Domini super me, eo quod unxerit Dominus
 me : ad annuntiandum mansuetis misit me, ut me-
 derer contritis corde, & prædicarem captivis inaul-
 gentiam &c. Ejus miracula Isaia 35. Tunc ape-
 rientur oculi cæcorum, & aures surdorum patebunt.
 Tunc saliet sicut cervus, claudus, & aperta erit
 lingua mutorum. Ingressus ejus in Jerusalem Zachar.
 9. Ecce Rex tuus veniet tibi iustus, & Salvator :
 Ipse pauper, & ascendens super asinam, &
 super pullum filium asinae. Proditio ejus per Dis-
 cipulum Psal. 140 Qui edebat panes meos, mag-
 nificavit super me supplantationem. Venditio ejus
 triginta argenteis Zachar. 11. Appenderunt merce-
 dem meam triginta argenteos. Et paulo post Ta-
 li triginta argenteos & projecit illos in domum Domini.
 Dolores & cruciatus passionis ejus, cum summa
 patientia & mansuetudine tolerati, Isaia 53. Si-
 cut ovis ad occisionem ducetur, & quasi agnus co-
 ram tundente se obmutescit, & non aperiet os suum
 &c. Crucifixio ejus inter latrones ibidem versu
 12. Cum sceleratus reprobatus est. Irrisiones & blasphe-
 mæ Judæorum, vestimentorum divisio, & ora-
 tio pro inimicis in Cruce, Psal. 21. ferè toto, Fel-
 lis & aceti potatio, Psal. 68. Dederunt in escam
 meam fel, & in siti mea potaverunt me aceto. Re-
 surrectio Psal. 15. Non dereliques animam meam
 in inferno, nec dabis sanctum tuum videre corruptio-
 nem. Denique Ascensus in Cælum Psal. 67. præ-
 dicitur : Ascendisti in altum, cepisti captivitatem :
 accepisti dona in hominibus. Unde cum Tertullia-
 no concludendum : Igitur apud nos tot de Deo
 oraculorum fides tuta est, iam scilicet probatorum,
 quia cum illis, quæ quotidie probantur, prædiceban-
 tur. Eadem voces sonant, eadem littera notant,
 idem spiritus pulsatur, unum tempus est divinationi fu-
 tura præfari, &c.

§. VII.

Prophetia Sybillarum, septimum credibilitatis
 nostra fidei argumentum.

Vaticiniis Prophetarum addenda sunt Oracu- 254
 la Sybillarum, quas multi Patres, post Theo-
 philum Antiochenum, Gentilium Prophetarum ap-
 pellant, & quarum tanta fuit veneratio in orbe,
 ut multi existimarent eas de Cælo lapsas, teste
 Clemente Alexandrino, lib. 1. Stromatum. Earum
 Hh Vati-

Vaticinia referunt Augustinus 18. de Civit. cap. 23. Cyrillus Alexandrinus lib. 8. contra Julian. & Iulius Lactantius passim in institutionibus, & quod amplius est Clemens Alexandrinus lib. 6. Stromatum refert particulam Concionis D. Pauli, in qua fideles hortatur ad lectionem Sybillinorum voluminum, his verbis: *Libros Græcos sumite, & Sybillas agnoscite, quomodo unum Deum significent, & ea quæ futura sunt, & inventus in eis Filium Dei clarius & apertius scriptum. Denique adeo familiare fuit olim Christianis convincere Gentiles per oracula Sybillarum, ut propterea Sybillæ appellarentur, teste Origene lib. 5. contra Celsum. Et sane ex illarum vaticiniis evidens sumitur credibilitatis nostræ fidei argumentum: cum illæ præcipua Christi & humanæ redemptionis mysteria prænuñtiant, & litteris mandant, tantâ prænotionis certitudine & claritate, ut præterita magis quam futura scripsisse videantur: ut patebit referendo illarum oracula, quæ decem fuisse perhibentur, earumque patriæ cognomina sunt hæc: Cumæa, Cumana, Persica, Hellepontica, Lybica, Samia, Delphica, Phrygia, Tyburtina, Erythraea.*

In primis ergo Sibylla Cumæa summam temporum tranquillitatem in adventu Christi futuram prædixit, verbis fere similibus his, quibus Ilias paciferum Messie adventum vaticinatus est. Ea autem hæc sunt:

*Cum Deus ab alto Regem demittere Olympo,
Tunc terra omnipotens fruges mortalibus agros
Reddet inexhaustas, frumenti, vini, oleique:
Dulcia tunc mollis diffundent pocula cæli.
Et niveo latice erumpent lacte suaves:
Oppida plena bonis, & pingua culta vigeant:
Nec gladius metuet, nec belli terra tumultus:
Verum pax terris florebit omnibus alta:
Cumque lupus agni per montis gramina carpent:
Permissique simul parvi pascuntur & hedi:
Cum vitulus urfi degent, armenta sequentes.
Carnivorumque leges præsepia carpent uti bos:
Cum oneris capient somnos in nullo aracones,
Nec cadent, quoniam Domini manus obteget illos.*

Sibylla verò Cumana Filii Dei Incarnationem prædixit, his carminibus:

*Tunc ad mortales veniet, mortalibus ipsis
In terris similis, natus Patris omnipotentis,
Corpore vestitus &c.*

Sibylla Persica de Prædicatione & Baptismo præcuroris hæc prænuñtiata est.

*Tunc quoque vox quadæ veniet per deserta locorum
Nuncia, mortales miseros quæ clauget ad omnes,
Veretlos faciant calles, animosque repurgent
Arctus, & aquis perlustrantur corpora mundi,*

Sibylla Hellepontica, inter alia multa oracula, hanc de doctrina Christi reliquit divinationem.

*Ille legem Dei complebit, non violabit,
Per similem formam referens, & cuncta docebit.*

Sibylla Libyca tale protulit de Christi miraculis vaticinium.

*Ille quidem morbis pressos sanabit, & omnes
Lætos, quosquos ei sedent, cæcique videbunt,
Incedent claudi, surdis audire licebit,
Insolitas muris dabit formare loquelas,
Expellet furias, oppressi morte resurgent.*

Eadem quoque Sibylla clarissime prædixit miraculum multiplicationis quinque panum in deserto, & his versibus expressit:

*Præcabit fluctus, in desertisque locorum,
Large panibus ex quinque, & pisce marino,
Nulla quippe virum satiabit, reliquaque*

*Bis senos copiosos implebunt Virginis alma.
Sibylla Samia de Christo ingrediente in Jerusalem, super pullum asinæ sedente, hoc protulit oraculum:*

*Salve casta Sion, permultaque passa puella,
Ipse tibi in senso Rex en tuus intrat asello,
Erga omnes matris, in qua quo tibi, quo in qua demat,
Intoleranda tibi, quæ fers cervice subacta.*

Sibylla Delphica de passione Christi hæc scripsit:

*Impinget illi colaphos, & spūta scelestus
Israel labris, nec non & sellis amari
Apponet escam, potumque inimitis aceti.*

Sibylla Phrygia mortem Christi his cecinit carminibus:

*Scindetur templi velum, mediumque diei
Nox tenebrosa tribus premet admirabilis horis,
Et triduo somno peraget admirabilia facta.*

Sibylla Tyburtina Christi resurrectionem & ascensionem in hunc modum prædixit:

*Sed postquam triduo lucem repetiverit, atque
Monstravit somnum mortalibus, atque docendo
Cuncta illustravit: cælestia recta subibit,
Nubibus invehctus.*

Denique Sibylla Erythraea de finali iudicio, & signis quæ debent ipsum præcedere clarissime differuit, his carminibus:

*Iudicii in signum tellus sudore madescet,
Et rex æternus, summo descendet Olympo:
Scilicet ut carnem, mundumque ut iudicet omnem,
Vnde Deum fidei, disidentesque videbunt
Summum cum sanctis in sacri sine sedentem &c.*

§. VIII.

Testimonia Oraculorum, octavum credibilitatis nostræ fidei argumentum.

Non solum Sybillarum vaticinia, sed etiam Dæmonum oracula de veritate nostræ fidei testimonium perhibere, Deo spiritum & auctorem mendacii ad testificandam veritatem cogente. In primis enim Apollo Delphicus (ut referunt Suidas verbo Augustus, Suetonius in Octavio, & Nicephorus libro 1. cap. 77.) dixit Deum ab Hebræa femina carnem sumpsisse: & cum diu mutus extitisset, fateri tandem coactus est Cæsari Augusto, qui ei Hecatumbem obtulerat, ut ab eo responsum obtineret, sibi impositum fuisset lentium a puero Hebræo, qui Deus existens, cuncta pro arbitrio disponebat, his nempe verbis:

*Me puer Hebræus, Divos Deus ipse gubernans,
Cedere sede iubet, tristisque redire sub Orcum,
Arc ergo de hinc tacitus abscedito nostris.*

Item Mælius Apollo consultus, & de Christo interrogatus, his verbis ipsum commendavit: *Mortalis erat corpore, sapiens, prodigiorum effector, sub Ducibus Chaldeis armis comprehensus, clavus, subligisque armaram mortem patitur, Clavis & palo finem tolerabit acerbum.*

Refert etiam Marcellus Ficinus libro de Christiana Religione cap. 2. ex Porphyrio ethnico in libro de responsis, Hecatembem Deam interrogantibus de Christi anima respondisse: *Viri pietate præstantissimi est illa anima, hanc voluit a rigiditate alienam. Hic Christus pius in cælum conscendit.*

Insuper Plutarchus, opusculo de defectu oraculorum, refert Dæmones alicui Præfetto Tiberii Cæsaris retulisse, magnum Pana mortuum esse, eamque ob causam se amplius responsa edere non posse. Quod vel eâ die quæ Christus mortuus est, vel paulo post contigit. Unde merito cum Pico Mirandulano concludendum est: *Magna*

in sa

insania est, Evangelio non credere, cuius veritas A
sanguis martyrum clamat, Apostolica respo-
sione vocis, prodigia probant, ratio confirmat,
elementa loquuntur, & DAMONES CONFI-
TESTUR.

§. IX.

Testimonia Gentilium, Iudeorum, & Mahu-
metanorum, nonum credibilitatis nostrae
fidei argumentum.

Cum Novatianus cap. 18. de Trinit. recte
dixerit, firmum esse genus probationis quod ab
adversariis sumitur, ut veritas etiam ab ipsis ini-
micitis veritatis probetur, vel ut loquitur Eucherius
homil. 2. de Paschate, Validis absque dubio ni-
tatur privilegium, qui causam de adversarii asse-
rent infirmitas; non possum efficacius veri-
tatem fidei nostrae suadere, quam adducendo ea
quae in eius laudem ipsius Adversarii, nimirum
Gentiles, & Iudaei, ac Mahumetani protulerunt,
& scriptis commendaverunt: plura enim in laudem
& commendationem Christi & nostrae Religio-
nis in eorum libris reperiuntur. Nam in primis
ex Gentilibus Plato in libro de legibus haec scribit
sane admiratione dignissima: Mensura omnium
non homo, sed Deus est; maxime vero si Deus
sive homo. Item interrogatus quandiu standum
ipsum legibus foret? respondit: Donec aliquis sa-
cratus homine in terris appareat, qui fontem omni-
um veritatis aperiat, quem denique sequantur
omnes.

Cesar Augustus (ut referunt Suidas, Cedrenus,
Nicephorus, & alii) aram Romae in Capitolio
erexit, cum hac inscriptione, ARAPRIMO-
GENITIDEI, qui putatur esse locus in Capi-
tolio, ubi nobilissimum Templum antiquitus
erat Iovis Capitolini: eo vero prostrato, succe-
ssit Basilica Dei Genitricis Mariae, dicta ea de cau-
sa, ARACELI. Alii dicunt Dei Genitricem Mari-
am, infantem in ulvis habentem, sublimem in
aere ab eodem Augusto illi esse conspectam.

D. Augustinus lib. 1. de consensu Evangelista-
rum refert, quod cum Tiberius mortem Christi
accepisset, eum in Deorum album adscribere vo-
luit, sed a Senatu impeditus est, qui noluit Chri-
stum pro Deo agnoscere, quia dicebat eum esse ze-
lopyrum, nullumque alium Deum secum per-
mittere.

Narrat quoque Lampridius in vita Severi, Im-
peratorem Adrianum omnia Tempia in honorem
Christi dicasse, & ut in posterum templa absque
idolis exstruerentur, & extructa diruerentur, edi-
fuisse: sed Augures dissenserunt, & in eum acriter
invehi, quod mente conceperat impediverunt;
sed tamen locupletissimum de Christi Divinitate
& innocentia reliquit testimonium.

Alexander Severus in Oratorio imaginem Chri-
sti servabat, coram qua singulis diebus procum-
bebat. Antonius vero Pius, audiens hanc senten-
tiam, Alteri ne feceris quod tibi fieri non vis, inter
Christianos pervagatam, mirifice eam commen-
davit, dixitque eum fore virum omni exceptione
majorem, qui eam ad amissum observaret, mul-
taeque bona de Christo ipso, tanquam illius sen-
tentiae auctore, referre solebat.

Extat insuper Plinii junioris ad Trajanum Epi-
stola, qua probatos mores, sanctosque Chri-
stianorum ritus describit, dicens: Eos esse solitos
satis die ad lucem convenire, carmenque Christo

quasi Deo dicere secum invicem, sequo Sacramen-
to non in scelus aliquod obstringere, sed ne furta,
ne latrocinia, ne adulteria committerent, ne fidem
fallerent, ne depositum appellati aliquarent. Quod in
causa fuit, ut idem Trajanus ab eorum persecu-
tione desisteret.

Demum leguntur in calce, Apologiae Iustini
Martyris tres Imperatorum Romanorum Epi-
stolae, in commendationem Christianorum, in qua-
rum una testatur Marcus Aurelius, qui eam ad Se-
natum Romanum scripsit, se in re prorsus despe-
rata, Christianorum precibus, insignem de hosti-
bus victoriam reportasse, & in media Germania,
montibus undique cum suis conclusum in extre-
ma siti optatam & Caelo pluviam obtinuisse, quos
propterea egregie commendans, jubet ut si quis
Christianum deinceps accusaret, vivus combu-
reatur, quemadmodum videre est tum in Iusti-
no, tum in Baronio, qui eas litteras sub annum
176. num. 22. ad verbum refert. Haec quoad
Gentiles.

Quantum vero ad Iudaeos, celebre reperitur de
Christi miraculis & sanctitate, Iosephi testimo-
nium, lib. 18. Antiquit. c. 4. ubi de illo haec scribit:
Fuit autem his temporibus Iesus sapiens vir, si ta-
men virum eum nominare fas est: erat enim mirabi-
lium operum effector, & Doctor omnium eorum,
qui libenter audirent quae vera sunt. Et multos qui-
dem Iudeorum, multos etiam ex gentibus sibi ad-
iunxit: Christus hic erat. Hunc accusatione primo-
rum nostrae gentis virorum, cum Pilatus in Crucem
agendum decrevisset, non deseruerunt hi qui ab in-
itio eum dilexerunt, Apparuit enim eis tertio die
iterum vivus: secundum quod divinitus inspiratus
Propheta, vel haec, vel alia innumera miracula fu-
tura praedixerant; sed & in hodiernum diem Chri-
stianorum, qui ab ipso nuncupati sunt, & nomen
perseverant, & genus, Philo etiam disertissimus Ju-
daeorum librum scripsit de sanctitate & puritate
vitae primorum Christianorum, Alexandriae de-
gentium, ut testatur D. Hieronymus in lib. de
Scriptoribus Ecclesiasticis.

Denique Christi nomen etiam apud ipsos Ma-
humetanos, Christianae Religionis insensibilissimos
hostes, venerabile est: Mahumetus enim in Al-
corano (teste Marcilio Ficino lib. de Christiana
Religione cap. 2.) Jesum Christum Dei virtutem
sapientiam, animam, flatum, Spiritum, Verbum-
que, afflatu quodam divino ex Maria Virgine per-
petua natum, appellat; atque ipsum suscitasse
mortuos, aliaque plurima miracula divinitus ef-
fecisse, & cunctis Hebraeorum Prophetis esse su-
blimiorem. Unde ex Mahumetanis, qui Mahu-
meti sepulchrum visunt, nisi etiam Christi sepul-
chrum viserint, nondum satis purificati existi-
mantur: qui Christi vel Mariae nomen contume-
liosè commemorat, apud eos severe punitur, In-
ducit praeterea idem Mahumetus in Alcorano
Deum ita loquentem: Cum Prophetas alios aliis
praefecerimus, eosque allocuti fuerimus, Christo Ma-
riae filio, animam nostram proprie conserentes, vim
atque virtutem praeter ceteris praebuimus. Denique quo-
ties Evangelium nominat, quod saepissime facit,
toties proprio cognomento librum appellat lu-
cidum; aliquando etiam addit esse lumen testa-
menti, castigationem, rectamque viam timentibus
Deum.

Confirmatur hoc testimonium ex iis quae refert
Duverderius, Historiographus Gallus, in com-
pendio Historiae Turcicae, in vita Bajazeti secun-
di. Quo tempore (inquit) Bajazetus, pacis cum
Veneris inita suavitatibus frueretur, Talismanus
Hh ij qui-

quidam (Sacerdos est Mahumetica Secta) qui à longa annorum serie Alcoranum legebat in Templo Sancta Sophie, die quadam librum manu tenens, ut aliquot eius paginas Imperatori, magni populi comitato cetera, exposceret, subito eum in terram proiciens, fixæque intuitus Baiazetum: Miror (inquit) Domine, Principem adeo doctum, & sapientem, falsi huius Legislatoris quem Tu Prophetarum omnium maximum credis, non agnovisse ineptias. Scias nihil inesse divini legibus ab eo præscriptis, omnes sensuum oblectamenta respiciunt, quibus homines alliciant; nec alio fine impostorem illum voluisse, solâ gladii pugna, leges sua controversias dirimi, quam ut stropharum suarum agnitionem præriperet. Eas sepe cum Christianorum legibus contuli, & semper cum notabili differentia meritorum, Christianas reperi fundatas in puritate vitæ mirabili, & in inconcussa omnino veritate. Mahumetica nihil aliud sunt, quam turpitudines, & ludificationes. Unde concludo amplectendam solam IESU CHRISTI. Religionem.

Erat Baiazetus Principum omnium superstitiosissimus, qui proinde Talismanum vix hac ultima verba complentem, à templo extrahi, ac protinus occidi iussit. Veritus tamen publicationem huius nuntii, quod tantopere sue gloriæ præiudicabat, se verissime prohibuit omnibus qui sermonem illum audierant, ne cuiquam de eo aliquid revelarent. At is, pro cuius honore Sacerdos ille mortem adeo generosam perulerat, loqui fecit Turcam Thyrum, illustris illius Tragedia spectatorem, ne à Christianis regionum illarum nesciretur, ex qua miræ edificati sunt Hæc Duverderius.

§. X.

Miracula à Christo, ejusque Discipulis, & aliis Sanctis viris edita, decimum creditilitatis nostræ fidei argumentum.

261 **V**is miraculorum ad confirmandam veritatem maxima est, cum illa (ut ait Chrysostomus homil. 14. in Matth.) sint pignora divine omnipotentia, hoc est opera in quibus nobis ita elucet Dei potentia, ut constet quod nulla creatura hæc potuerit præstare, vel ut alii dicunt, sigilla Divinitatis, quibus Deus ea quæ credenda proponit, obsignare solet: ideoque si quæ doctrina confirmatur miraculis, tanquam à Deo revelata, dubitandum non est, quin ipsa sit vera, & divinitus tradita. Multis autem, magnisque miraculis, fidem Christianam à Christo, ejusque Discipulis confirmatam esse, testatur Apostolus ad Hebræos 2. his verbis: In nos confirmata est, contestante Deo signis, & portentis, & variis virtutibus, & Spiritus Sancti distributionibus. Id etiam constat ex quatuor Evangelis, ubi passim cæci, muti, surdi, claudi, paralytici, leprosi, hydropici, & alii leguntur à Christo sanati; mortui etiam suscitati, demones è corporibus pulsi, maria solo jussu sedata, & calcata, futura libera certissime prædicta, & alia innumera signa & miracula; quæ (ut ait D. Joannes) si enarranda essent per singula, nec ipsum arborum mundum capere posse eos qui scriberentur libros. Unde bellissime Chrysostomus homil. 14. & 28. in Matth. ait Evangelistas, nubes quasdam signorum (miraculis scilicet innumeris, veluti guttis pluviae, fætas) grandi verborum paritate ea transcurrisse signa, neque in singulis immoratos esse, sed unico verbo miraculorum pelagus comprehendisse.

A Stultum autem & ridiculum est quod aliqui infideles dixerunt, nempe Christum tot & tam stupenda fecisse miracula, ob excellentiam temperamentum quo prædita erat adorand. ejus caro; nam, ut rectè arguit Michael Medina libro citato de recta fide in Deum, Christus Joan. 4. absentem filium Reguli sanavit, verbi unius pronuntiatione; non igitur vi corporeæ; neque enim vis corporea in locum adeo remotum à Christo potuisset agere. Deinde ea vis egisset in omnia æque distantia à Christo, & non unum, sed omnes agros, in iphara illius activitatis sanasset, nam vis corporea, ut temperamentum, egisset sine consilio & electione; neque fuisset determinata ad illum in particulari sanandum, & non omnes alios, æqualiter à Christo distantes. Inde sequitur, quod neque Christus fecit sua miracula vi astrorum, ut aliqui Astronomi delirant, citati ab eodem Medina: nam aspectus Astrorum non agit ad libitum cause eligentis, sed duntaxat in locum illi aspectui expositum: At Christus ubi & in quos voluit exercuit vim effectricem miraculorum: Ergo &c. Sequitur etiam non fuisse facta Christi miracula, vi imaginationis, ut alii fomiarunt: imaginatio enim agit tantum intra corpus animale cuius est, nec potest immutare subjecta distantia. Addo quod nulla vis temperamenti, nec astrorum, vel imaginationis, potuit causare Solis eclipses, sedate maria, effugare demones, mortuos suscitare, & cætera præstare quæ in Christi miraculis continentur.

C Nec solus Christus in confirmationem nostræ fidei miracula edidit, sed etiam Apostoli, ut testatur Lucas in actis, Paulus in Epistolis, & Marcus capite ultimo sui Evangelii. Plura etiam leguntur facta miracula ab aliis Apostolorum coetaneis, & à successoribus eorum, quæ scripserunt SS. Patres, ut Athanasius in vita S. Antonii, Nyssenius in vita Sancti Gregorii Taumaturgi, Hieronymus in vita Sancti Hilarionis, Ambrosius in libro de Virginibus, Augustinus lib. 22. de civit. cap. 8. Severus Sulpitius in vita Sancti Martini, Theodoretus in vita S. Symonis Stylitæ, & Gregorius magnus in Dialogis. Sunt etiam nunc perpetua quædam & continua miracula, ut olim erant apud Indæos piscina probatica, & alia quædam: nam continuum miraculum capitis, & ampullæ sanguinis S. Januarii, Neapolitanis notissimum est, & experientia cuique volenti conspicuum. Plura etiam videntur Sanctorum corpora, post multa sæcula adhuc incorrupta & integra.

D Corpus Sancti Claudii, Archiepiscopi primum Bizuntini, deinde Monachi D. Benedicti, & Abatis Monasterii Turenensis, ab annis plusquam mille ducentis in eodem Monasterio integrum prorsus & incorruptum perseverat. Idem testatur Clemens VIII. de B. Agnete Politiana, Ordinis nostri Virgine, in ejus Canonizationis diplomate: & tota Hispania demiratur non integritatem solum & incorruptionem corporis Seraphicæ Virginis Theresiæ, sed & celestem liquorem, omni balsamo puriorem ac suaviorem, ex eodem Sacratissimo corpore promanantem. Quantum ad alia miracula perpetua, omni admiratione digna, taceo pulverem è sepulchro Sancti Raymundi Pennafortii, ab annis quadringentis, in morborum omnium remedium, sed præcipue febrium, perenniter enascentem. Omitto Tau-

matur-

maturgam Imaginem S. Patris nostri Dominici, A
 è caelo ab ipsa Beatissima Virgine Deipara Soria-
 num in Calabria delatam, quam singulari maje-
 state fulgentem nulla unquam ars potuit imitari.
 Quædam solum subijciam, gravissimis testimo-
 niis, & quotidianis experientiis comprobata.
 Afferantur in Monasterio nostro Castellano in
 Italia tres gemmæ, in corde B. Margaritæ Ordinis
 nostri Tertiariæ repertæ, in quarum una virgo
 pulcherrima coronam in capite gestans, cæle-
 sti manu exarata conspicitur; in alia, cujus spe-
 cialiter meminisse Ludovicus Granatensis, Con-
 cione, de Christi Natali, Puer Jesus in medio B
 duorum animalium; & in tertia S. Joseph in star
 tem itinerantis, cujus humero pallium pendet,
 & ad pedes ejus ipsamet Christi ancilla Margari-
 ta, quæ à cunis cæca, Mysteria Incarnationis
 Christi, Navitatis ejus, & obsequia ei in Egyp-
 tum fugienti, & inde revertenti, à S. Joseph
 exhibita, assiduâ meditationeolvebat. Nec mi-
 noris certitudinis est, quod de Sancta Clara de
 Monte falcone legitur, scilicet cor ejus divisum,
 a tunc incorruptum, ex parte una interiori Chri-
 stum Crucifixum, ex alia verò omnia Passionis
 ejus instrumenta, distinctè representant: & tres
 globulos ejusdem magnitudinis, & coloris, in
 ejus felle repertos, & in figura triangulari dis-
 positos, in Mysterii Sanctissimæ Trinitatis con-
 firmationem, non magis præponderare duos,
 vel omnes tres simul, quam unum eorum, vel
 eorum quemlibet, ut fusè narrat in ejus vita P.
 Simplicianus à S. Martino, Augustinianus, in
 Academia Tolosana Professor Regius, atque
 Decanus. Extant insuper in diversis orbis Eccle-
 siis plures Hostiæ, à multis sæculis consecratæ,
 non solum incorruptæ & integræ, ut Divione
 in Burgundia, sed etiam firmissimè adhaerentes
 parietibus, ut Fromestæ in Hispania, imò insuper
 alicubi miraculoso sanguine confectæ, ut in
 Dardanis corporalibus, in Aragonia. Tot ita-
 que convicta prodigiis humanâ credulitate, ma-
 ximè credibilia sunt Mysteria, quæ alias vim
 omnem humanæ credulitatis excedunt; piaque
 datur nobis occasio, & excitatur confidentia di-
 cendi Deo, cum Richardo à S. Victore, lib. de
 Trinit. cap. 2. Domine si est error, à te decepti
 sumus; nam ista in nobis tantis signis & prodigiis
 confirmata sunt, & talibus, quæ non nisi per se
 possunt.

Sed quamvis in confirmationem nostræ fidei
 nullum medium fuisset miraculum, non esset ta-
 men minus credibilis: nam ut bellè ait S. Tho-
 mas 1. contra Gentes cap. 6. Omnibus signis ad-
 mirabilibus esset, si ad credendum tam ardua, & ad
 operandum tam difficilia mundus absque mirabilibus
 inditus fuisset à simplicibus & ignobilibus homini-
 bus. Quem locum ponderans Cajetanus 3 p.
 quæst. 43. art. 4. sic ait: Adverte ex libro 1. contra
 Gentes cap. 6. quod aut conceditur Christum fecisse
 miracula relata in Evangelio, vel non? Si conce-
 ditur, habetur illius Deitas, si non conceditur, etiam
 habetur ex hoc maximo miraculo, quod absque mi-
 raculo, contra totum mundum idola colentem pug-
 nant, superaverit.

Eodem discursu & ratiocinio utitur D. Augu-
 stinus in oratione contra infideles: Cum constet
 (inquit) Romanum Imperium, universumque or-
 bem tot potentibus viris, Philosophis, Oratoribus re-
 fertum, Christi doctrinæ ante repugnantem, ad eam
 postmodum fuisse conversum: quæro an virtute signorum
 & prodigiorum, ab antiquis ritibus, diuque

Tom IV.

observata religione, in hanc novam & inauditam
 hac facta mutatio? si fateris mundum ad hanc
 persuasionem tractum fuisse vi miraculorum, quibus
 contradicere nequaquam poterat, fateri oportet, &
 Deo autore miraculorum, & qui facit non vilit
 magna solus, religionem hanc processisse: sin autem
 negas ullis miraculis mundum ad hanc recipiendam fi-
 dem fuisse provocatum, negando miracula, ingens
 miraculum ingeris: quid enim potest dici mirabilius,
 quam Romanum Imperium, totamque Gentilitatem,
 religionem quam tam acriter impugnabant, subver-
 tereque moliantur, desertis paternis ritibus, nul-
 lis visis signis, mirandisque operibus, sponte sus-
 cepisse, & in ea retinenda tam constantes fuisse?

§. XI.

Innumerabilium Martyrum testimonium, unde
 cumque credibilitatis nostra fidei
 argumentum.

Constantia quoque & patientia Martyrum, 266
 qui inde nomen acceperunt, quod suo san-
 guine magnum fidei testimonium præbuerint,
 invictissimum & veritatis ejus argumentum: li-
 cet enim aliqui hæretici pro suis erroribus mor-
 tui sint, pluresque hæreses de suis martyribus glori-
 entur, ut ex Apollinari refert Nicephorus lib. 4.
 histor. cap. 23. sunt tamen peculiare circum-
 stantiæ Catholicorum Martyrum, quæ hujus ar-
 gumenti vim mirabiliter augent, & Religionis
 Christianæ veritatem ac sanctitatem manifestè
 declarant. Prima est eorum multitudo: nam pro
 aliis sectis pauci mortem subire voluerunt; pro
 fide verò Christiana innumerabiles fuere Marty-
 res, qui sanguine suo illi subscribere, ejusque
 veritatem testati sunt: una enim die tota The-
 bæorum legio perit, & intra triginta dies sep-
 temdecim millia Romæ interfecta fuere, & in
 nocte quâ memoria nativitatis Christi recolitur,
 viginti vel amplius millia combusta sunt: unde
 Hieronymus Epistola ad Heliodorum refert se
 revolutis Romanorum Pontificum annalibus,
 inv. nisse numerum Martyrum crevisse, ut si
 omnium memoriam vellemus celebrare, singu-
 lo quoque die celebranda essent trium millium
 natalitia. Quare merito Gregorius homil. 17. in
 Evang. exclamat: Totum mundum fratres aspici-
 te, Martyribus plenus est: iam pene tot qui videam-
 us non sumus, quot veritatis testes habemus: Deo
 ergo numerabiles, nobis super arenam multiplicati
 sunt; quia quanti sint, à nobis comprehendere non
 possunt.

Secundò consideranda est atrocitas tormen-
 torum, quæ Christi à Martyres passi sunt: non
 enim solum gladio, sed etiam cruce & igne inter-
 empti sunt; adeo ut Christiani ea propter per
 contemptum Cruciarum vocari solerent, eò quod
 communiter in crucem agerentur; nonnum-
 quam sarmentis, quia ad dimidii axis stipi-
 tem revincti, subjectis sarmentis, passim crema-
 bantur.

Tertiò ponderandus est modus patiendi,
 non solum æquo animo, sed etiam cum summa
 lætitia, & cum magnis signis innocentie &
 sanctitatis; & sæpè etiam sapientientissima res-
 ponsa, & rationes plusquam humanas suæ fidei
 reddentes.

Accedit quartò, quod non solum viri naturæ
 fortes & constantes, sed & senes decrepiti, ut Si-
 meo ille Jerosolymitanus Episcopus, qui centesi-

Hh iij

mo

mo vigesimo vitæ suæ anno cruci affixus fuit; & femina imbecilles, atque infantuli, & virgunculae, quæ naturaliter vel ipso nudi ensis, aut sanguinis effusi aspectu axanipari solent, tormenta crudelissima, mortemque acerbissimam passi sunt: hoc enim certè vim divinam arguit. Unde Ecclesia in communi oratione de Virgine & Martyre dicit: *Deus qui inter cetera potentie tue miracula, etiam in sexu fragili victoriam Martyrii contulisti.* Et Ambrosius lib. de Virginitate, paulo post initium, non immeritò sic exclamat de S. Agnete martyre, tredecim annorum: *Magna vis fidei, quæ etiam ab illa testimonium invenit a-*

rate. Miraris (inquit Tertullianus) Lucretie generositatem, quæ iam suprà passa, cultrum sibi adegit in conspectu propinquorum, ut gloriam castitatis suæ pareret? Miraris Mutii fortitudinem, qui manum suam dexteram in ara cremavit, ut hoc factum eius fama haberet? Miraris Cegulum Romanorum ducem, qui captus à Carthaginiensibus, cum se unum pro multis Carthaginiensibus compensari nolisset, maluit hostibus reddi, & in arce genus, stipatus undique extrinsecus clavibus transfixus, tot Cruces sensit? Mirare potius de Christianis unius virginis Agnetis constantiam. Hæc (subdit Ambrosius) tredecim annorum, pro Dei defensione martyrium passa est. Hæc inter cruentas carnisicum impavida manus, hæc stridentium gravibus immobilis tractibus catenarum, nunc furentis mucroni militis totum offerre corpus, mori adhuc nescia, sed parata: vel si ad aras invicta raperetur, tendere Christo inter ignes manus, atque in ipsis sacrilegæ fociis, trophæum Domini signare victoris &c.

268. Denique in Christianis Martyribus considerandum est, quod illi non tantum tenere eadem dogmata quæ docet Ecclesia, verum etiam ex illis hausere martyrii sui constantiam, putà ex reali manducatione Corporis Christi, & potatione sanguinis ejus, ut docent Cyprianus in serm. de Cæna Domini, & Augustinus super Psal. 22. ubi sic ait: *Hoc Calice inebriati erant Martyres: quando ad passionem euntes, suos non agnoscebant, non uxorem sentem, non filios, non parentes, & gratias agendo dicebant. Calicem salutis accipiam.* Et Tract. 84. in Joan. dicit Martyres effundentes suum sanguinem pro Christo, quæ de mensa Dei acceperant, pariter Domino reddidisse. Sed manifestum est quod realiter fuderunt suum sanguinem & reddiderunt Christo: ergo pariter Christi sanguinem biberant realiter, & non solum figurativè, ut docent hujus temporis hæretici.

269. Quod Cyprianus & Augustinus dicunt de manducatione Corporis Christi, asserit Bernardus serm. 61. in Cantica, de memoria Passionis ejus, eam scilicet mirum in modum Martyres ad patienter & alacriter toleranda tormenta adjuvasse: Non sentiebat (inquit) Martyr sua, dum illius vulnera intuebatur. Stabat tripudians & triumphans, toto licet lacero corpore, & rimante latera ferro, non modo fortiter, sed & alacriter sacrum è carne sua circumspiciebat ebullire cruorem. Vbi tunc erant Martyres? nempe in tuto, nempe in Petra, nempe in visceribus Iesu: si enim in suis esset visceribus, scrutans ea ferrum profecto sentiret, dolorem non ferret, succumberet, & negaret: nunc autem in petra habitans, quid mirum si in modum petra duruerit?

Concordia & consensio maxima Doctorum nostrorum fidei, undecimum credibilitatis eius argumentum.

Hoc etiam argumentum efficax est ad veritatem doctrinæ Catholicæ suadendam: videtur enim omnino impossibile ut tam diversi intellectus in tam multa dogmata convenirent, nisi ab uno aliquo supremo spiritu dirigerentur, qui mentes hominum in unitate continere posset, sicut non posset ordo universi in tanta partium diversitate diu subsistere, nisi uno divino & continuato spiritu continuarentur, ut eleganter ait Tullius. Porro tanta est inter Doctores Catholicos concordia, ut etsi diversarum gentium & nationum fuerint, diversisque sæculis & regionibus floruerint, uno tamen ore locuti videantur, juxta illud Luca 1. *Sicut locutus est per os Sanctorum.* Nec obstat quòd aliquando inter se pugnare videantur, & in variis & discordantes sententias ire: solum enim circa problematicas questiones inter eos est controversia, nulla verò circa res & mysteria fidei pugna vel dissensio; in hoc concidunt omnes, & sibi coherant. Nec mirum, cum Catholica veritas Deum pacis auctorem suum recognoscat, qui nihil in sua doctrina discors, nihil dissonum patitur: Non enim (inquit Tertullianus lib. de spect. cap. 23.) amat falsum auctor veritatis: adulterium est apud illum omne quod fingitur.

Multos audit D. Joannes Apocal. 14. in Canticantantes, & citharizantes in citharis suis; unicam tamen ex tot discordantibus vocibus & sonis harmoniam audivit, suavisimè modulantem. Sic licet plures fuerint à Spiritu Sancto inspirati Prophetæ (ait Rupertus) qui diversis modulis futura cecinerunt; licet varii sint Doctores, qui diversa, imò aliquando contraria docere videntur; eorum tamen omnium voces ita inter se concordant, ut una omnino sit vox; imò ex hac diversarum vocum dissonantia, suavior efficitur harmonia & concentus.

Spiritus intelligentiæ multiplex est, ait Sapiens, sed tamen unus; multiplex, quia variae sunt Doctorum & Prædicatorum linguæ, & voces; unus, quia una est eorum doctrina, utpote ab uno spiritu inspirata: idèò Actuum 1. dicitur, quod plures super Apostolos apparuerunt linguæ, & dispersitæ, unus tamen sedit supra singulos eorum Spiritus, ut una illis esset fides, eademque animorum ac scientiarum consensio.

Magnum certè olim fuit divinæ virtutis miraculum, quòd ex una voce, linguarum confusione plures efficeret vociferationes: sed longè melius potentiam suam & sapientiam Spiritus Sanctus manifestat, dum plures voces ad unum redigit concentum, juxta illud: *Spiritus Domini replevit orbem terrarum; & hoc quod continet omnia scientiam habet vocis; in morem videlicet chori Magistri, qui vocis seu concordie scientiam habet, & cantores ita continet, ut omnium voces in unius concentus perfectam harmoniam coeant.* Unde Rupertus in Joan. appellat Spiritum Sanctum, *Doctissimum veritatis Præcentorem.* Sicut enim in Musica, & harmonico choro, in quo variae resonant voces, & ad melodiam concinunt, quadam altè modulata, sublimius personant; aliquæ profundum musices gradum infimus tenent, aliae mediarum servant tenorem

hæc vocum diversitas harmoniam confundit, sed A
mirè servat, & eleganter concinnat; imò ex vo-
cū varietate concors discordia modulatè con-
stat, sicut in Evangelicæ veritatis & doctrinæ con-
suetudine, licet variæ sint Doctorum & Prædicato-
rum linguæ, unus tamen est fidei, & veritatis
Spiritus; idèque licet sub variis & dispersitis
linguis Spiritus Sanctus apparuerit, unicus tamen
supra singulos sedet.

Ab hac doctrinæ concordia omnes aliæ sectæ
longissimè recedunt: Plus (inquit Tertullianus
lib. 2. de anima cap. 2.) diversitatis inveniunt inter
Philosophos, quam societatis, cum & in ipsa socie-
tate diversitas deprehendatur. In eadem civitate
Atheniensis, alii alia, & diversi diversa senserunt.
Epictetum Divinam Providentiam negarunt, Stoi-
ci asseruerunt. Aristippus in voluptate corporis
summum bonum collocavit. Anthystenes in vir-
tute animi constituit. Imò Augustinus 19. de ci-
vitate cap. 1. refert ex Marco Varrone ducentas
octoginta de summo bono sententias. Item alii
unum mundum adstruebant, alii plures, alii innu-
merabiles, ut non immerito illa urbs, Babylon,
hæc confusio, potuerit appellari, in qua nihil
habebatur firmum, sed omnia contrariis inter se
erroribus distraherentur.

Nec minori discordiæ, & sententiarum, seu
errorum contrarietate, inter se dividuntur hæ-
retici, ut in antiquis notat Irenæus lib. 1. cap.
1. Tertullianus lib. de præscript. cap. 42. Atha-
næus Epist. ad Liberium, & Epiphanius hæresi-
4. In recentibus autem notum est quam multæ
hæreses hæresi Lutheri pullulaverint. & quam
parum coherentè loquantur in multis. Omitto
innumeras Calvinistarum discordias, quas Feu-
ardentius, libro cui titulus est idiomate Gallico,
Entre mangeries des Ministres, fuscè descripsit. Tan-
tum dicam, non mirum esse quod à se invi-
cem illi dissentiant, qui cum semetipsos pacem &
concordiam habere nequeunt. Cocleus enim in
opere inscripto, *Lutherus septiceps*, varias Lu-
theri seipso dissensiones & contradictiones in
omnibus fere fidei capitibus refert; & in solo Eu-
charistiæ articulo triginta sex à Gasparo Saxone
in tabula contra Lutherum notatæ sunt; ut certè
cum spiritui veritatis, adinstar Babylonice turris
ædificatorum, actum fuisse, evidenter appareat.
Cocius viginti quatuor antilogias Calvinii re-
fert; & Nicolaus Romeus in libro qui inscribitur,
Calvini effigies, spectaculo 9. & 10. quorum
titulus, *Calvinus sibi discolor*, ostendit librum
institutionum Calvinii esse centonem contradi-
ctionum, & numerat viginti primarias, & plu-
quam sexcentas consecutivas. Addit Andreas Du-
vallius, Doctor Sorbonicus, in Tractatu de fide,
quæst. 1. Calvinii institutiones nunquam fuisse
rectas, quin pleraque, & quidem maximi mo-
menti, vel ab ipso cum viveret, vel à Ministris
post ejus mortem, mutata sint, ut in articulo de
crimine peccati: in prioribus quippe editionibus,
clare & distinctè Deum peccatorum, non tan-
tum secundum substantiam, sed etiam secundum
maliitiam & deformitatem, authorem statuit; in
posterioribus verò, etsi rem ipsam retineat, mol-
lioribus tamen verbis, & aliquo pacto ambiguis,
ad evadendum utitur.

Ratio autem hujus inconstantie est, quia hære-
sis non in divino spiritu, sed in humano fundatur,
qui varius & inconstans est, nec semper sibi co-
heret. Unde egregie Dionys. cap. 14. de divin.
nomin. Vera sapientia est à multis opinionibus

convertens, & ad unam veram, & uniformem congru-
ans cognitionem, & uno unitivo lumine complens.
Quæ verba exponens D. Thomas ibidem lect. 4.
subdit: Illi qui cognoscunt veritatem, conveniunt in
una sententia: Sed illi qui ignorant, dividuntur per
varios errores. Variæ enim sunt mendacii falsita-
tisque semitæ, cum una tantum sit via, quæ ad ve-
ritatis & sapientiæ palatium ducit, & ut egregie
Tertullianus ait: Hæc est veritatis integritas, & quæ
ei debetur disciplinæ plenitudo, & equalitas timoris, &
fides obsequii, non mutare sententiam, non variare in-
dicium.

DISPUTATIO II.

De Scriptura, & Traditione.

Explicato objecto fidei, agendum est dere-
gulis quibus illud infallibiliter proponi-
tur, ex quibus duæ sunt inanimatæ, quæ
sensum suum vivâ voce explicare non possunt,
nempe Scriptura & Traditio, de quibus in hac
disputatione breviter differemus: tres verò ani-
matæ & doquentes, nimirum Ecclesia, Summus
Pontifex, & Concilium, de quibus paulo fufius
agemus in sequentibus.

ARTICULUS PRIMUS.

Verum Scriptura Sacra sit infallibilis
regula fidei.

Præquam resolvamus hanc quæstionem,
pauca de Scriptura Sacra, ejusque dignitate,
utilitate, divisione, nec non de variis ejus ver-
sionibus, præmittenda esse censuimus. De qua-
druplici autem ejus sensu egimus in disputatione
proæmiali ad totam Theologiam, art. 9. ad quem
locum Lectorem remittimus.

S. I.

Quid sit Scriptura Sacra.

Scriptura Sacra nomine intelligitur Scriptura,
instinctu & motione Spiritus Sancti scripta,
non modo sensum, sed etiam verba dictantis,
juxta illud 2. Petri 1. Omnis Prophetia Scriptura
propria interpretatione non fit. Non enim volun-
tate humanâ allata est aliquando prophetia, sed
Spiritu Sancto inspirati locuti sunt Sancti Dei
homines. Et 2. ad Timoth. 3. Omnis Scriptura
divinitus inspirata, utilis est ad docendum. Ur-
de per hoc differt Scriptura Sacra, à definitioni-
bus Conciliorum, vel Summorum Pontificum,
quod ista dictantur quidem à Spiritu Sancto
quoad sensum, quando sunt definitiones de re-
bus fidei, non tamen quoad verba; Scriptura ve-
rò Sacra, quoad utrumque, à Spiritu Sancto di-
ctata est. Quare frequenter legimus in Scriptura,
Prophetas testari Dominum fuisse ad illos locu-
tum: Isaiæ 5. Hæc dicit Dominus exercituum:
Jonæ 1. Factum est verbum Domini ad Ionam,
& Jeremiæ 36. interrogantibus primatibus He-
bræorum, quomodo ex Jeremiæ ore Baruch de-
scripsisset sermones illos, respondit: Ex ore suo
loquebatur quasi legens ad me omnes sermones
istos